

АРАНЖИМЕНТИТЕ ЗА САКСОФОН В КИТАЙСКИ ФОЛКЛОРЕН СТИЛ

Ли Сяодонг

НМА „Проф. Панчо Владигеров“

Аранжиментите за саксофон в китайски фолклорен стил се създават от саксофонисти или от професионални композитори, като се прилагат различни изпълнителски техники. В някои случаи оригиналните творби са директно пренесени, в други основната мелодия на произведението е привлечена като материал за музикална обработка, като аранжиментът запазва стила на оригинала при съответствие с инструменталните специфики на саксофона и с използване на присъщите му изпълнителски похвати.

Широкото разпространение на аранжиментите на китайска фолклорна музика за саксофон позволява все повече изпълнители и композитори да се отдадат на тази дейност, благодарение на което броят и видът на пиесите постепенно да се увеличава. От друга страна, при непрестанните усилия на много композитори творбите постоянно се усъвършенстват и вече се появяват класически произведения, които стават популярни. Претворяват се особеностите на китайската народна музика, като пентатоничност, кантиленност, безмензурност, орнаментика, като по този начин се интегрират националните особености в универсалното звучене на саксофона.

1. Пентатоничност

Петте степени на китайската гама са *гун, шан, дзяо, джън* и *ю*. За първи път те са споменати в трактата „*Гуандзъ*“ от IV – III век пр. Хр. В традиционната фолклорна музика на Китай пентатониката, чийто звукоред е

съставен от петте тона – *гун* (до), *шан* (ре), *дзяо* (ми), *джън* (сол) и *ю* (ла), е основа за композициите. Те се превръщат в „стандартни тонове“ (*джън-ин*). Освен тях, в мелодията може да се появят още *чисто дзяо* (фа), *изменен (алтерован) гун* (си) и други, наречени *пиен ин* (спомагателни тонове) и така да се получи хексатоничен или септатоничен звукоред. При нормални обстоятелства спомагателните тонове се използват рядко и се използват само за орнаментика като проходящи, а рамката на звукореда на мелодиите се очертава от пентатониката.

В китайската народна музика широко се използват интервалите чиста квинта (чиста кварта), голяма секунда (малка септима), голяма секста (малка терца), голяма терца (малка секста), от които най-често малка септима, голяма секста, малка секста; най-редки са голяма септима (малка секунда) и увеличена кварта (умалена квинта). При музикалната обработка на произведения в традиционен китайски стил китайските саксофонисти и композитори поддържат тази интервалика, придаваща на саксофона самобитност и неповторим чар.

Пример 1:

The musical notation for Example 1 consists of three lines of staff notation. Each line contains a sequence of notes represented by numbers 1, 2, 3, 5, and 6, with dots indicating rhythmic values. The notes are connected by slurs, and there are rests and repeat signs. The notation is as follows:

Line 1: $\underline{323} \underline{565} \underline{16} \mid \underline{53} \underline{56} \mid \underline{123} \underline{216} \mid 5 - \mid \underline{53} \underline{56} \mid \underline{123} \underline{16} \underline{5} \mid \underline{52} \underline{353} \underline{2} \mid$

Line 2: $\underline{16} \underline{1} \cdot \mid \underline{32} \underline{12} \cdot \underline{3} \mid \underline{56} \underline{16} \underline{5} \mid \underline{53} \underline{2353} \underline{2} \mid \underline{12} \underline{61} \mid \underline{2} \cdot \underline{31216} \mid \underline{16} \underline{5} \cdot \parallel$

Line 3: $\underline{32} \underline{12} \cdot \underline{3} \mid \underline{56} \underline{16} \underline{5} \mid \underline{53} \underline{2353} \underline{2} \mid \underline{12} \underline{61} \mid \underline{2} \cdot \underline{31216} \mid \underline{56132161} \mid 5 - \parallel$

Пример 2

The image shows a musical score for saxophone, labeled 'Пример 2'. It consists of five staves of music in treble clef, with a key signature of one sharp (F#). The first staff starts at measure 7 and includes the marking 'mp legato'. The second staff starts at measure 12. The third staff starts at measure 17 and includes the marking 'mp cresc.'. The fourth staff starts at measure 23. The fifth staff starts at measure 29 and ends with the marking 'D.S.'. The music features various melodic lines with slurs, accents, and dynamic markings.

Да вземем за пример песента „Жасмин“. Ако сравним вокалната партитура (пример 1) и варианта за саксофон (пример 2), можем да видим, че мелодията в т. 21–34 от саксофоновата партия се различава от оригинала, като е обработена вторично от композитора, но все пак тя е съобразена с пентатоничен лад, в който основен тон е *джън* (сол).

2. Мелодична техника при свиренето (като при вокални изпълнения)

Китайската народна музика често използва промени в динамиката, тоновата височина, тембъра и други похвати, за да изрази вложената емоция. В качеството си на инструмент с „вокална характеристика“, способността на саксофона реалистично да наподобява човешкия глас е изключително голяма.

По отношение на методите на дишане и използването на езика съществуват много прилики с вокалната музика, така че саксофонът може неподражаемо да интерпретира народни песни.

Независимо дали става въпрос за изпълнение на саксофон, или на вокална музика, въздушният поток е движещата сила за формирането на звука, поради което овладяването на правилния метод на дишане е най-важният проблем, който саксофонистите трябва да решат. В дълго прилаганата практика комбинираният метод на дишане с гърдите и корема е най-често използваният.

Вибратото има важно значение при изпълнението на саксофон, както и при вокалното изкуство. Техниката на вибраторото във вокалната музика изисква езикът да бъде отпуснат, така че основата му и челюстта да могат да бъдат свободни, да се осигури плавният поток на въздушната струя и вибраторото да се получи естествено и равномерно. При саксофона съществуват различни видове вибраторо – диафрагмено, челюстно, гърлено, вибраторо чрез устните, а също и чрез управление на въздушната струя с език. Последното е подобно на вибраторото при пеенето – при изпълнение езикът трябва да е отпуснат, въздушната струя го кара да трепери. Естественото и плавно вибраторо прави тембъра по-мек и добавя красива орнаментика в музиката. В аранжиментите на народни песни за саксофон често се използва вибраторо при дългите тонове, за да се придаде повече „вокалност“ на произведенията. Звуковият ефект е красив и въздействащ като човешки глас и се приближава още повече до спецификите на китайската народна музика.

Пример 3

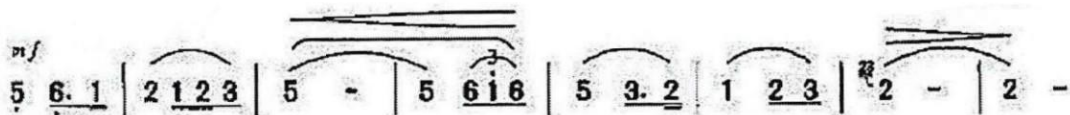
Да вземем за пример китайската народна песен от провинция Юннан „Малката река тече“. Както е показано в пример 3, началото е представено от свободно удълженото ре, предшествано от къс форшлаг (acciaccatura). Точно както певците изпълняват вибрато, на това място саксофонистите следва също да приложат вибрато, за да наподобят човешкия глас и да предадат емоцията на песента – един вид въззов с „тресене“, последван от развитие на музикалната мисъл.

3. Прилагане на безмензурен ритъм

Една от най-важните специфики на китайската народна музика по отношение на ритъма е широкото използване на безмензурност (*санбан* – „свободни тактове“). *Санбан* предполага флуидно и гъвкаво изпълнение и музикантът трябва да го предаде адекватно на емоцията на музиката. Честото използване на *санбан* създава изразителност при изобразяване на напрегнато настроение и безпокойство.

Пример 4

1 = $\flat A$ $\frac{2}{4}$

Пример 5

Когато китайските саксофонисти и композитори създават аранжimenti на народни песни, те често използват *санбан*. В оригиналните произведения може да няма *санбан*, но композиторите привличат фрагменти от основната тема и ги разработват безмензурно в началото на музиката (или между две фрази), за да подготвят музикалния стил и настроение на цялото произведение. Ако сравним оригиналната вокална партитура на народната песен на етноса хъджь „Планината Дадиндзь е висока“ (пример 4) със записа ѝ за саксофон (пример 5), можем да видим, че във втория случай композиторият е направил инструментален аранжимент преди основната мелодия. Той е обогатил

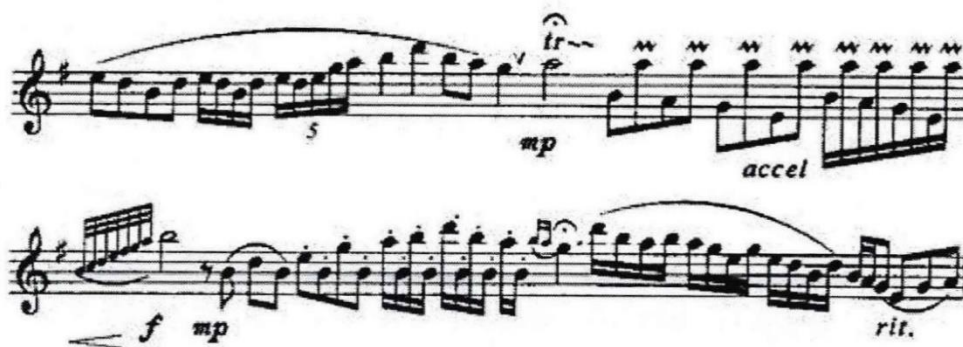
структурата на тази песен, като е превърнал интродукцията в своеобразна каденца.

Подобни техники на композиция със свободни тактове *санбан* са многобройни в аранжиментите на китайска народна музика за саксофон. Те могат да направят структурата на музикалната форма на оригиналното произведение по-плътна и да подчертаят красотата на художествения замисъл на традиционната музика.

4. Прилагане на орнаментика от китайската народна музика

Използването на орнаментика е творческа техника за обогатяване на мелодиите и придаване на блясък на традиционната китайска народна музика. В китайските народни песни има богата орнаментика (подобна на ачакатура, аподжатура, мордент, групето, портаменто, вибрато и др.). Използването на орнаментика със силно изразена китайска специфика позволява аранжиментите за саксофон да бъдат разпознаваеми по целия свят, подобно на блус-скалата в джаза и полифонията в музиката на Бах.

Пример 6

Например песента „Лунният дворец“, разработена в Концерт за обой и гуджън (пример 6), има аранжимент и за саксофон. Орнаментика (като

мордент, трилер, ачакатура, аподжатура) се използва, за да бъде изобразена оживената сцена с феите, играещи в Лунния дворец.

По отношение на замисъла, качеството и характерните особености на мелизмите в източната и западната музика има и сходства, но и разлики. При изпълненията на аранжиментите за саксофон трябва да се използват техниките на орнаментика при китайските народни инструменти, за да може произведенията да придобият автентичност, гъвкавост и разнообразие.

5. Влиянието на аранжиментите за саксофон в китайски фолклорен стил

От приведените примери може да се направи извод, че когато китайските музиканти композират или създават аранжименти в народен стил, те се придържат към принципа *да използваме същността и да отхвърлим ненужното*. По този начин наследството на китайската народна музика се обновява и модернизира, като едновременно с това се запазва националният дух. Произведенията за саксофон в традиционен стил са популярни не само сред китайските меломани, но и на световната сцена.

През септември 1992 г. на Десетата световна конференция по саксофон в Италия саксофонистите Ду Инджяо (Du Yinjiao) и Сие Джинци (Xie Jinqi) бяха първите изпълнители, изпратени от Китай да участват в международен форум за изпълнение на саксофон. Те демонстрираха уникалния чар на Китай на световната сцена, като изпълниха произведението на известния китайски композитор г-н Уан Хъшън (Wang Hesheng) „*Любовна песен от Яошан*“. То е написано на базата на музикален мотив на етноса яо и изобразява оживена сцена на група момчета и момичета от малцинството, които пеят и танцуват. Това е първото китайско произведение, изпълнено от саксофон на международната сцена. Благодарение на него саксофонистите и феновете от

други страни можаха да оценят самобитността на китайската национална музика.

Съчетаването на мистеријната източна окраска със съвършенството на западния инструмент предизвика „китайска треска“ в международните кръгове на саксофонистите. Известният френски саксофонист Клод Делангле издаде албум, наречен *„Хармонично дихание“*. Той включва всички свои изпълнения на саксофон на произведения в китайски фолклорен стил, включително арията *„Великата река“* по известната песен *„Мън Дзянню плаче на Великата китайска стена“* и *„Слънцето осветява Таишурган“*, чийто аранжимент е направен по обработка за соло цигулка.

Видно е, че саксофонът вече е станал популярен и репертоарът му има специална роля в музикалната култура на Китай. Освен това произведенията за саксофон вече са излезли на международна сцена и представят на света достойнствата на китайска народна музика. По такъв начин художествената стойност на традиционната китайска музика получава нови въплъщения – и саксофонът като неин нов носител дава своя безспорен принос за това.